

**SMERNICA EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY 2009/102/ES
A PROBLEMATIKA JEDNOOSOBOVÝCH SPOLOČNOSTI
S RUČENÍM OBMEDZENÝM
DIRECTIVE 2009/102 / EC OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND
OF THE COUNCIL AND THE PROBLEMS OF SINGLE MEMBER
COMPANIES**

Marián Gešper¹

DOI: <https://doi.org/10.24040/pros.13.11.2020.ssp.43-59>

Abstrakt

Problematika jednoosobových spoločností s r. o. je aktuálnou právnou otázkou, keďže spoločnosť s r. o. je najviac využívanou právnou formou obchodnej spoločnosti na Slovensku. Pre jednotlivca je možnosť založenia spoločnosti, v ktorej neručí za záväzky spoločnosti svojim súkromným majetkom, podstatne výhodnejšia. Smernica 2009/102/ES stanovuje implementáciu jej ustanovení do právnej úpravy členských štátov EÚ a tým aj existenciu spoločností s r. o. iba s jediným spoločníkom. Dispozitívne ustanovenia uvedenej smernice rovnako umožnili členským štátom vo svojom zákonodarstve zakázať tzv. reťazenie, alebo ho výrazne obmedziť. V tejto súvislosti chceme analyzovať reálne výsledky aplikačnej praxe Smernice 2009/102/ES.

Kľúčové slová

Obchodná spoločnosť. Spoločnosť s ručením obmedzeným. Jednoosobová spoločnosť. Jednoosobová spoločnosť s ručením obmedzeným. Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/102/ES zo 16. septembra 2009 v oblasti práva obchodných spoločností o spoločnostiach s ručením obmedzeným s jediným spoločníkom. Dvanásť smernica Rady 89/667/EHS v oblasti práva obchodných spoločností z 21. decembra 1989 o obchodných spoločnostiach s ručením obmedzením s jediným spoločníkom. Orgány jednoosobovej spoločnosti s ručením obmedzeným.

Abstract

The issue of single-member limited liability company is a current legal issue, as the limited liability company is

¹ JUDr. Marián Gešper, 1998 – 2003 absolvoval Právnickú fakultu, odbor právo Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, v roku 2004 rigoróznou skúškou získal titul JUDr., v r. 2015 v Bratislave zložil advokátsku skúšku SAK, v súčasnosti III. ročník externý doktorand Katedra obchodného a hospodárskeho práva na Právnickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.

the most used legal form of a business company in Slovakia. There is the possibility of establishment for the individual a company in which it is not liable for the company's liabilities with its private property, significantly more advantageous. Directive 2009/102 / EC provides for the implementation of its provisions into the legislation of the EU Member States and thus the existence of limited liability company with only one member. The dispositional provisions of that Directive as well enable Member States to ban in their legislation the so-called chaining, or significantly reduce it. In this In this context, we want to analyze the real results of the application practice of Directive 2009/102 / EC.

Keywords

Trading company. Limited liability company. single-member company. Single-member limited liability company. Directive 2009/102 / EC of the European Parliament and of the Council of 16 September 2009 in the area of company law on single - member private limited liability companies. Twelfth Council Company Law Directive 89/667/EEC of 21 December 1989 on single-member private limited-liability companies. Bodies of a single-member limited liability company.

Úvod

Slovenská republika sa stala dňa 1. 5. 2004 spolu s ďalšími deviatimi krajinami súčasťou Európskej únie (ďalej iba EÚ). V rámci vstupu však nasledovali ďalšie nevyhnutné integračné procesy, ku ktorým sa Slovenská republika medzinárodne zaviazala. Predovšetkým dodržiavanie noriem práva EÚ, ale aj ich následná implementácia do vnútroštátneho poriadku SR. Do tejto problematiky pochopiteľne patrí aj právna úprava obchodných spoločností a v rámci nej aj užšia právna otázka jednoosobových, resp. jednočlenných obchodných spoločností s ručením obmedzeným (ďalej iba jednoosobové spoločnosti s r. o.).

Právo obchodných spoločností v súvislostiach Európskej únie zahŕňa jednak súhrn právnych aktov orgánov Európskej únie vzťahujúcich sa k obchodným spoločnostiam, pričom najdôležitejšími sú najmä smernice a nariadenia, ako aj judikáty Súdneho dvora Európskej únie. Európske právo obchodných spoločností tvorí integrovanú súčasť práva Európskej únie a zabezpečuje zosúladenie vnútroštátnych úprav jednotlivých členských štátov EÚ. Právnym východiskom Európskeho práva obchodných spoločností sú viaceré ustanovenia Zmluvy o fungovaní Európskej únie, ktorá je jedným z primárnych prameňov práva Európskej únie. Bez existencie týchto ustanovení by nebolo možné žiadny právny akt vydať, čo je podstatou tzv. princípu priznanej právomoci, ktorý umožňuje realizovať Európskej únii pôsobnosť v okruhu tých otázok, v ktorých bola na ňu pôsobnosť priamo delegovaná.

Európska komisia (ďalej iba Komisia) podporuje všeobecné záujmy EÚ prostredníctvom navrhovania a presadzovania právnych predpisov, ako aj vykonávania politík a rozpočtu EÚ. „Ak Komisia zistí, že rozdiely medzi ustanoveniami zákonov, iných právnych predpisov alebo správnych opatrení členských štátov narúšajú podmienky hospodárskej súťaže na vnútornom trhu, a že je to potrebné odstrániť, poradí sa s príslušnými členskými štátmi. Ak takéto porady nepovedú k dohode, ktorá by toto narušenie odstránila, Európsky parlament a Rada v súlade s riadnym legislatívnym postupom na návrh Komisie prijímú potrebné smernice. Môžu sa prijať akékoľvek iné vhodné opatrenia ustanovené v zmluvách.“²

„Na účely výkonu právomocí EÚ inštitúcie prijímajú nariadenia, smernice, rozhodnutia, odporúčania a stanoviská. Smernica je záväzná pre každý členský štát, ktorému je určená, a to vzhľadom na výsledok, ktorý sa má dosiahnuť, pričom sa voľba foriem a metód ponecháva vnútroštátnym orgánom.“³

V zmysle vyššie citovaného článku, smernica je právny akt prijímaný orgánmi Európskej únie, ktorý je záväzný len pokiaľ ide o cieľ, ktorý sa ním má dosiahnuť. Voľba najvhodnejších metód a foriem, akými možno dosiahnuť tento výsledok je ponechaná na jednotlivé členské štáty. Na to aby sa stala súčasťou právneho poriadku členského štátu však musí smernica prejsť procesom transpozície formou prijatia vnútroštátneho právneho aktu. Adresátom smernice môže byť len členský štát a na rozdiel od nariadenia neúčinkuje priamo na jednotlivca.⁴

Tým však, že smernica určuje iba cieľ, ktorý sa má dosiahnuť a základné, resp. minimálne požiadavky na danú právnu úpravu, spôsobuje zároveň, že právne úpravy jednotlivých členských štátov Európskej únie budú v konečnom dôsledku rozdielne, čo je taktiež výsledkom voľnejšej formy implementácii ustanovení smerníc jednotlivými štátmi.

Už spomínané jednoosobové spoločnosti s r. o. sú jednak predmetom právnej úpravy smernice Európskeho parlamentu a Rady 2009/102/ES zo dňa 16. 9. 2009 v oblasti práva spoločností o spoločnostiach s ručením obmedzeným s jediným spoločníkom (ďalej iba Smernica 2009/102/ES), ale v rámci implementácie jej ustanovení do právneho poriadku Slovenskej republiky majú svoj právny odraz v jednotlivých ustanoveniach predovšetkým zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej iba Obchodný zákonník).

² Článok 116 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

³ Článok 288 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

⁴ KARAS, V. - KRÁLIK, A. (2012), Právo Európskej únie, Praha: C. H. Beck, 2012. s. 170.

Smernica 2009/102/ES zo dňa 16. 9. 2009 nahradila novelizovanú Dvanástu smernicu Rady 89/667/EHS v oblasti práva obchodných spoločností z 21. decembra 1989 o obchodných spoločnostiach s ručením obmedzením s jediným spoločníkom (ďalej iba Smernica 89/667/EHS) a vstúpila v platnosť 21. 10. 2009. Pôvodná smernica bola často pozmeňovaná a dopĺňaná, čo si nakoniec vyžiadalo prijatie nového znenia smernice. Smernica 2009/102/ES síce nahrádza právne akty tvoriace predmet kodifikácie, no súčasne plne zachovala obsah doteraz kodifikovaných právnych aktov a obmedzila sa výlučne na ich zjednotenie. V tomto ohľade formálne zmeny a doplnenia nepresiahli nevyhnutný kodifikačný účel.

Kodifikačný návrh bol vypracovaný na základe predbežného konsolidovaného znenia pôvodnej Smernice 89/667/EHS, ako aj jej následných zmien a doplnení. Toto konsolidované znenie bolo zostavené pre všetky úradné jazyky Úradom pre vydávanie úradných publikácií Európskych spoločenstiev za pomoci systému na spracovanie údajov. V súčasnosti Smernica 2009/102/ES ostáva aj naďalej v platnosti, aj keď bol už predstavený pomerne rozsiahly návrh ustanovení novej smernice. Zmena nastala iba v súvislosti s vstupom Chorvátska do EÚ 1. 7. 2013 (Smernica Rady 2013/24/EÚ), čo sa odrazilo aj v jej konsolidovanom znení.

1. Ciele a zámery Smernice 2009/102/ES

V dôvodovej správe návrhu Smernice 2009/102/ES predloženou najvyšším výkonným orgánom Európskej únie a to Európskou komisiou sa uvádza: „V rámci Európy občanov Komisia prikladá veľkú dôležitosť zjednodušovaniu a sprehľadňovaniu práva Spoločenstva s cieľom jeho lepšieho pochopenia a sprístupnenia občanovi, dávajúc mu nové príležitosti, ako aj šancu na efektívnejšie využívanie osobitných práv, ktoré mu poskytuje. Tento cieľ však nemožno dosiahnuť pokým pretrváva stav rozptýlenia mnohých ustanovení, opakovane a často pozmenených v podstatnom rozsahu, vo viacerých právnych aktoch, a to počínajúc pôvodným právnym aktom až po jeho poslednú zmenu a doplnenie, čo si vyžaduje vyčerpávajúce hľadanie a komparáciu mnohých právnych aktov za účelom identifikácie pozitívneho práva. Jasnosť a prehľadnosť práva Spoločenstva preto so sebou prináša potrebu častej kodifikácie pozmenených právnych aktov.“

Efektivita fungovania vnútorného trhu v rámci členských štátov Európskej únie ako aj zdravé podnikateľské prostredie fungujúce na princípe súťaže a férovej konkurencieschopnosti viedli k prijatiu Smernice 2009/102/ES v oblasti práva obchodných spoločností o spoločnostiach s ručením obmedzeným s jediným spoločníkom. Cieľom prijatia tejto smernice bolo poskytnúť možnosť obmedziť podnikateľské riziko formou jednoosobovej spoločnosti s ručením obmedzeným všetkým malým podnikateľom v rámci Európskej únie a zjednotiť záruky týkajúce sa jednoosobových s.r.o. a akciových spoločností s jediným akcionárom.⁵

V ideálnom pohľade, ktorý nemusí zásadne platiť, Smernica 2009/102/ES predstavuje harmonizačný nástroj prinášajúci štandardizáciu a unifikáciu charakteristických prvkov jednoosobových, resp. jednočlenných spoločností, a to nie len v prípadoch spoločnosti s ručením obmedzeným. Zakotvuje základné inštitúty a princípy regulujúce vznik jednočlennej spoločnosti, postavenie najvyššieho orgánu, či uzatváranie zmlúv medzi jediným spoločníkom a spoločnosťou samotnou.

Smernica 2009/102/ES, ale aj predchádzajúca už zrušená Smernica 89/667/EHS stanovili dispozitívne možnosť štátov prijať obmedzenia alebo sankcie pre prípad reťazenia spoločnosti s ručením obmedzeným a členské štáty v tomto prípade ju implementovali od foriem úplného zákazu reťazenia spoločností s r.o. až po možnosť neobmedzeného reťazenia spoločnosti s r. o.

Cieľom oboch spomínaných smerníc bolo zároveň odstrániť prekážky, ktoré kládli niektoré členské štáty založeniu resp. existencii spoločnosti s ručením obmedzeným s jedným zakladateľom alebo spoločníkom. Dôvodom pre odstránenie takéhoto obmedzenia bol práve cezhraničný dopad týchto vnútroštátnych ustanovení členských štátov, pretože ak niektorý členský štát vylúčil, aby spoločnosť s ručením obmedzeným mala jediného zakladateľa alebo spoločníka, súčasne vylúčil zo založenia takejto spoločnosti aj potenciálnych zahraničných zakladateľov, aj keď v ich členských štátoch podobné obmedzenie neexistuje. Práve v dôsledku rozdielnosti právnych úprav členských štátov, ktoré upravovali zakladanie a existenciu jednoosobových spoločností, vznikala neistota medzi zakladateľmi a spoločníkmi v súvislosti s investíciami realizovanými v iných členských štátoch. Tento fakt do určitej miery obmedzoval aj voľný pohyb kapitálu a slobodu usadzovania.

⁵ Hodál, P.; Alexander, J. (2005), *Evropské právo obchodních společností*, Praha: Linde Praha, 2005, s. 31.

Obidve smernice primárne mali riešiť cezhraničné zakladanie spoločností, avšak skutočnú harmonizáciu v tejto právnej oblasti nedosiahli, keďže jednotlivé transpozície členských štátov boli rozdielne ako aj samotná výsledná právna úprava. Tak ako pred prijatím týchto smerníc v niektorých členských štátoch Európskej únie nebolo možné, aby domáce aj zahraničné subjekty založili jednoosobovú spoločnosť s ručením obmedzeným, teraz sú z tejto možnosti vylúčení jednočlenní zakladatelia vrátane zahraničných zakladateľov v štátoch, ktoré na základe článku 2 prijali zákaz reťazenia spoločnosti s r.o.⁶

Rovnako aj zamýšľaný efekt zabezpečiť plnenie povinností a záväzkov vo vzťahu k obchodným partnerom, klientom, veriteľom ako aj plnenie si iných povinností vo vzťahu k štátu a to formou obmedzenia resp. zákazu reťazenia jednoosobových spoločností sa taktiež v úplnosti nedosiahol aj z dôvodu, že následná prax ukázala, že zákaz reťazenia jednoosobných spoločností s r. o. je možné relatívne ľahko obísť, čomu sa budeme venovať v závere článku.

2. Jednotlivé články Smernice 2009/102/ES

V hlavných smeroch Smernica 2009/102/ES stanovuje, že spoločnosť s ručením obmedzeným s jediným spoločníkom (ďalej aj spoločnosť) môže mať jediného spoločníka od svojho založenia alebo tento stav môže nastať v dôsledku sústredenia podielov u jediného spoločníka. V prípadoch, kedy sa spoločnosť stane spoločnosťou s jediným spoločníkom v dôsledku sústredenia podielov u jediného spoločníka, je túto skutočnosť spolu s totožnosťou jediného spoločníka potrebné zverejniť zápisom do registra vedeného spoločnosťou a prístupného verejnosti alebo zaznamenať v spisoch alebo databáze centrálného registra alebo registra spoločností. Jediný spoločník vykonáva právomoci valného zhromaždenia spoločnosti. Rozhodnutia prijaté jediným spoločníkom a zmluvy medzi jediným spoločníkom a jeho spoločnosťou, ktorú zastupuje, sa zaznamenávajú v zápisnici alebo inak v písomnej podobe. Ak krajina EÚ povolí spoločnosť s jediným spoločníkom aj v prípade akciových spoločností, uplatní sa na ne táto smernica. Smernicou 2013/24/EÚ sa príslušná smernica prispôbila pridaním Chorvátska do zoznamu krajín v prílohe I po vstupe tejto krajiny do EÚ.

⁶ Dědič, J., Čech, P.: Znovu k zákazu reťezení společností s ručením omezeným, Právní rozhledy, 2005, Roč. 13, č. 20, s. 747.

Podľa článku 1 Smernice 2009/102/EÚ, koordinačné opatrenia stanovené touto smernicou sa vzťahujú na zákony, iné právne predpisy a správne opatrenia členských štátov týkajúce sa foriem spoločností uvedených v prílohe I.⁷

Podľa článku 2 v bode 1 až 2 Smernice 2009/102/EÚ, spoločnosť môže mať jediného spoločníka pri svojom založení, ale aj vtedy, keď sa všetky jej podiely sústreďia do rúk jedinej osoby (spoločnosť s jediným spoločníkom). Členské štáty môžu až do koordinácie vnútroštátnych právnych predpisov týkajúcich sa koncernov prijímať osobitné ustanovenia alebo sankcie v týchto prípadoch: a) fyzická osoba je jediným spoločníkom v niekoľkých spoločnostiach, alebo b) spoločnosť s jediným spoločníkom alebo iná právnická osoba je jediným spoločníkom spoločnosti.

Rozhodujúce v ustanoveniach článku 2 Smernice 2009/102/EÚ je, že umožňuje existenciu spoločnosti s ručením obmedzeným, ktorá má jedného spoločníka už pri svojom založení, alternatívne aj neskôr, keď sa všetky podiely sústreďia v rukách jedného spoločníka. Ďalej fakultatívne umožňuje členským štátom prijať osobitné ustanovenia, alebo sankcie, ak je fyzická osoba je jediným spoločníkom v niekoľkých spoločnostiach spoločnosť s jediným spoločníkom alebo iná právnická osoba je jediným spoločníkom spoločnosti.⁸

Smernica 2009/102/EÚ, rovnako aj Dvanásť smernica 89/667/EHS, ktorá bola v aplikácii už oveľa skôr, mala prekonať rozdiely medzi právnymi poriadkami členských štátov EÚ. Z článku 2 vyplýva, že účelom Smernice 89/667/EHS nebol vyslovene úplný zákaz reťazenia s.r.o., ale jednotná právna úprava v oblasti jednoosobových s.r.o. a zaistenie, aby vnútroštátne právne poriadky členských štátov umožňovali práve vznik jednoosobových spoločnosti s r.o. V prípade vyššie uvedeného tzv. reťazenia je teda vyslovene na členských štátoch EÚ, či túto otázku vôbec právne upravujú, alebo nie. Z praxe nakoniec fakultatívne ustanovenia a dispozitívna možnosť týchto ustanovení smernice paradoxne spôsobila opak pôvodného cieľa. Nielenže nedošlo k prekonaniu rozdielov v právnych poriadkoch členských štátoch, ale v skutočnosti k ich rozdielnej implementácii, čo spôsobilo odlišnosť právnych úprav dotknutých ustanovení spoločnosti s r. o. v členských štátoch EÚ.

Predpokladá sa zároveň dočasnosť ustanovení vyššie uvedeného článku 2 a to až do definitívneho ustálenia a vytvorenia právnej úpravy koncernového práva v Európskej únii. „Spoločnosť s ručením obmedzeným môže byť spoločnosťou s jediným spoločníkom od

⁷ V porovnaní s pôvodnou Smernicou 89/667/EHS, kde boli druhy spoločností, ktorých sa smernica týka, vymenované v článku 1, v Smernici 2009/102/ES tvoria formy týchto spoločností Prílohu I.

⁸ čl. 2 a ďalšie ustanovenia Smernice 2009/102/EÚ priamo nezakazuje tzv. reťazenie jednoosobných spoločností s r. o.

svojho založenia alebo sa ňou môže stať v dôsledku sústredenia podielov u jediného spoločníka. Až do koordinácie vnútroštátnych právnych predpisov v oblasti práva koncernov členské štáty môžu stanoviť určité osobitné ustanovenia a sankcie pre prípady, keď fyzická osoba je jediným spoločníkom niekoľkých spoločností alebo keď je spoločnosť s jediným spoločníkom alebo iná právnická osoba jediným spoločníkom spoločnosti. Jediným účelom tohto ustanovenia je vziať do úvahy rozdiely, ktoré existujú v niektorých vnútroštátnych právnych predpisoch. Členské štáty môžu na tento účel v určitých prípadoch stanoviť obmedzenia na založenie spoločností s jedným spoločníkom alebo odstrániť obmedzenia ručenia jediných spoločníkov. Členské štáty môžu voľne stanovovať pravidlá, aby čelili rizikám, ktoré spoločnosti s jediným spoločníkom môžu predstavovať v dôsledku toho, že majú jediného spoločníka, predovšetkým na zabezpečenie splatenia upísaného základného imania.“⁹

„Ak sa spoločnosť stane spoločnosťou s jediným spoločníkom dôsledku sústredenia všetkých jej podielov do rúk jedinej osoby, musí to byť spolu s totožnosťou jediného spoločníka zaznamenané v spisoch, alebo v uvedené v registri uvedenom v článku 3 ods. 1 a 2 smernice 68/151/EHS, alebo uvedené v registri vedenom spoločnosťou a prístupnom verejnosti.“¹⁰

Na základe ustanovenia článku 3 sa implementovalo do vnútroštátnych právnych poriadkov uverejňovanie daných skutočností v obchodnom registri a obdobných registroch v jednotlivých štátoch EÚ. Zápisom v obchodnom registri je možné zistiť, či spoločnosť je, alebo sa stala sústredení všetkých podielov jednoosobovou spoločnosťou.

„Jediný spoločník vykonáva právomoci valného zhromaždenia spoločnosti. Rozhodnutia prijaté jediným spoločníkom v oblasti uvedenej v odseku 1 sa zaznamenávajú v zápisnici alebo inak v písomnej podobe.“¹¹

Slovenský právny poriadok v tomto prípade ide nad rámec vyššie citovaného článku 4 Smernice 2009/102/ES. Ak má spoločnosť jediného spoločníka, vykonáva tento spoločník pôsobnosť valného zhromaždenia. Rozhodnutie jediného spoločníka urobené pri výkone pôsobnosti valného zhromaždenia musí mať písomnú formu a musí ho podpísať, ak tento zákon neustanovuje inak. Ak ide o rozhodnutie podľa § 125 ods. 1 písm. e), f), i), j) a ods. 2, pravosť podpisu jediného spoločníka na tomto rozhodnutí musí byť úradne osvedčená.

⁹ Úvodné ustanovenie bod 5 Smernice 2009/102/EÚ.

¹⁰ čl. 3 Smernice 2009/102/EÚ.

¹¹ čl. 4 Smernice 2009/102/EÚ.

Zmluvy uzatvorené medzi spoločnosťou a jej jediným spoločníkom, ak tento spoločník súčasne koná v mene spoločnosti, musia mať písomnú formu.¹²

Podľa článku 5 v bode 1 a 2 Smernice 2009/102/EÚ, zmluvy medzi jediným spoločníkom a jeho spoločnosťou, ktorú zastupuje, sa zaznamenávajú v zápisnici alebo inak v písomnej podobe. Členské štáty nemusia uplatňovať odsek 1 na bežné transakcie uzavreté za obvyklých podmienok.

V tomto ustanovení sa reagovalo na možné situácie, keď jednoosobová spoločnosť s r. o. prináša značné riziko pre veriteľov a to predovšetkým prevodmi majetku spoločnosti na jediného spoločníka, keď v tomto prípade chýbajú obvyklé kontrolné mechanizmy oproti spoločnostiam s r. o. s viacerými spoločníkmi.¹³

Podľa článku 6 Smernice 2009/102/EÚ, ak členský štát povolí spoločnosť s jediným spoločníkom v zmysle definície v článku 2 ods. 1 aj v prípade akciových spoločností, uplatní sa na ne táto smernica.

V prípade právnej úpravy akciovej spoločnosti priamo neukladá Smernica 2009/102/EÚ členským štátom EÚ povinnosť zaviesť do právneho poriadku možnosť tzv. jednočlennej akciovej spoločnosti. Ak však povolí členský štát spoločnosť jedinej osoby aj pri akciovej spoločnosti, bude sa na ňu vzťahovať táto smernica.¹⁴

Podľa článku 7 Smernice 2009/102/EÚ, členský štát nemusí povoliť založenie spoločností s jediným spoločníkom, ak jeho právne predpisy stanovujú, že jednotlivý podnikateľ môže založiť podnik, ktorého ručenie je obmedzené na majetok určený na deklarovanú činnosť, za podmienky, že sa pre tieto podniky stanovia záruky rovnocenné zárukám stanoveným touto smernicou alebo inými ustanoveniami Spoločenstva platnými pre spoločnosti uvedené v článku 1.

Citovaný článok 7 oslobodzuje členské štáty EÚ od povinnosti vytvoriť legislatívnu možnosť jednoosobovej spoločnosti s r. o., ak už ich právne úpravy ustanovujú, že jednotlivý podnikateľ môže samostatne založiť podnik s charakteristikou obdobnou jednoosobovej spoločnosti s r. o.¹⁵

¹² § 132 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.

¹³ Dědič, J., Čech, P.: Znovu k zákazu řetězení společností s ručením omezeným, Právní rozhledy, 2005, Roč. 13, č. 20, s. 721.

¹⁴ Tamtiež.

¹⁵ PELIKÁNOVÁ, I., ČERNÁ, S. a kol. (2006), Obchodní právo. Společnosti obchodního práva a družstva. II. díl, Praha : ASPI, a. s., s. 224.

Podľa článku 8 Smernice 2009/102/EÚ, členské štáty oznámia Komisii znenie hlavných ustanovení vnútroštátnych právnych predpisov, ktoré prijímú v oblasti pôsobnosti tejto smernice. V tomto prípade členské štáty EÚ majú povinnosť informovať Komisiu o vnútroštátnej legislatíve na tomto právnom poli.

Podľa článku 9 Smernice 2009/102/EÚ, Smernica 89/667/EHS, zmenená a doplnená aktmi uvedenými v časti A prílohy II, sa zrušuje bez toho, aby boli dotknuté povinnosti členských štátov týkajúce sa lehôt na transpozíciu do vnútroštátneho práva a uplatňovanie smerníc, uvedených v časti B prílohy II. Odkazy na zrušenú smernicu sa považujú za odkazy na túto smernicu a znejú v súlade s tabuľkou zhody uvedenou v prílohe III.

Smernica 2009/102/EÚ nadobúda účinnosť dvadsiatym dňom po jej uverejnení v Úradnom vestníku Európskej únie. Táto smernica je určená členským štátom EÚ.¹⁶

Záverečné ustanoveniach článkov 9 až 11 zrušujú pôvodnú Smernicu 89/667/EHS, zmenenú a doplnenú aktmi uvedenými v Smernice 2009/102/EÚ v časti A prílohy II bez toho, aby boli dotknuté povinnosti členských štátov, týkajúce sa lehôt na transpozíciu a uplatňovanie smerníc, uvedených ďalej v časti B prílohy II. Odkazy na zrušenú smernicu 89/667/EHS sa naďalej považujú za odkazy na Smernicu 2009/102/EÚ a znejú v súlade s tabuľkou zhody, uvedenou v prílohe III. Smernica 2009/102/EÚ nadobúda účinnosť dvadsiatym dňom po jej uverejnení v Úradnom vestníku Európskej únie a je adresovaná všetkým členským štátom EÚ bez výnimky, súčasne ustanovuje povinnosť implementovať členským štátom EÚ.

Jednotlivé právne formy spoločností sú uvedené v prílohe I. Smernice 2009/102/EÚ, na ktoré sa vzťahujú koordinačné opatrenia (napr. v ČR spoločnosť s ručením omezeným, v Nemecku Gesellschaft mit beschränkter Haftung, v SR spoločnosť s ručením obmedzeným, v Spojenom kráľovstve private company limited by shares or by guarantee).

3. Implementácia Smernice 2009/102/EÚ do slovenského právneho poriadku

Pôvodná Smernica 89/667/EHS ustanovovala, že transpozícia do právnych úprav členských štátov spoločenstiev sa mala uskutočniť do 1. 1. 1992. V prípade existujúcich

¹⁶ čl. 10 a 11 Smernice 2009/102/EÚ.

spoločností k 1. 1. 1992 mohli členské štáty ustanoviť, že sa Smernica 89/667/EHS bude uplatňovať až od 1. 1.1993.

Zmeny jednotlivých ustanovení Smernice 89/667/EHS nastali až 29. 8. 1994, keď bola doplnená v zmysle aktu o pristúpení Rakúska, Švédska a Fínska. Neskôr bola zmenená dňa 23. 9. 2003, a naposledy bola doplnená 20. 12. 2006 Smernicou 2006/99/ES zo dňa 20. 11. 2006. Tieto novelizácie však nepriniesli zásadne novú právnu úpravu problematiky jednoosobovej spoločnosti s r. o., skôr vychádzali z procesov rozširovania Európskej únie o nové členské štáty. Samotná Smernica 89/667/EHS bola nakoniec zrušená dňa 21. 10. 2009, teda nadobudnutím účinnosti novej Smernice 2009/102/ES, čo nastalo dvadsiatym dňom po jej uverejnení v Úradnom vestníku Európskej únie. Treba zdôrazniť, že v tomto prípade jej zrušením nedošlo k zmenám vo vzťahu ku povinnostiam členských štátov EÚ, týkajúce sa lehôt transpozície do vnútroštátneho práva.

Európsky parlament a Rada Európskej únie ustanovenie Smernice 2009/102/ES v porovnaní so Smernicou 89/667/EHS z 21. decembra 1989 o obchodných spoločnostiach s ručením obmedzeným s jediným spoločníkom doplnili v dvoch aspektoch. A to v úvodných ustanoveniach s tým, že Smernica 89/667/EHS bola opakovane doplnená a tým zmenená, preto v záujme jasnosti a prehľadnosti je potrebné túto smernicu kodifikovať. V deviatom článku uvedením, že smernica by sa nemala dotýkať povinností členských štátov, týkajúcich sa lehôt na transpozíciu smerníc uvedených v prílohe do vnútroštátneho práva. Ostatné články sú identické so Smernicou 89/667/EHS.

V rámci zákonodarstva Slovenskej republiky možno konštatovať, že naša právna úprava dotýkajúca sa jednoosobovej spoločnosti s r. o. je harmonizovaná s predpismi Európskej únie, pričom v niektorých prípadoch ide až nad rámec ustanovení Smernice 2009/102/ES.

Podľa ustanovení § 106n zákona č. 109/1964 Zb. Hospodárskeho zákonníka účinného do 31. 12. 1991 (ďalej iba Hospodársky zákonník) a zrušeného zákonom č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník, spoločnosť s ručením obmedzeným je založená spoločenskou zmluvou o prevádzkovaní podnikateľskej činnosti pod zvoleným obchodným názvom pri obmedzení zodpovednosti člena na povinnosť splatiť vopred určený majetkový vklad. Spoločnosť môže založiť aj jediný člen. Názov spoločnosti s ručením obmedzeným alebo skratka "spol. s r. o." musia byť uvedené vo firemnom názve spoločnosti.

V tomto prípade ustanovenie o tom, že spoločnosť s r. o. môže založiť aj jedna osoba bolo doplnené do vtedajšieho Hospodárskeho zákonníka a tým aj do nášho právneho poriadku jeho novelou s účinnosťou od 1. 5. 1990 a súviselo s transformačnými procesmi smerujúcimi k trhovej ekonomike na území Slovenska.

V právnej úprave obchodného práva na území Slovenskej republiky spoločnosť s r. o. môže založiť jedna osoba.¹⁷ V súčasnosti sú ustanovenia článku 2 Smernice 2009/102/ES naplnené v právnom poriadku Slovenskej republiky ustanoveniami § 105 ods. 2 Obchodného zákonníka, ktorý pripúšťa založenie spoločnosti s r. o. jednou osobou. Na to nadväzuje aj ustanovenie § 115 a § 116 Obchodného zákonníka, ktorý taktiež pripúšťa, že v prípade koncentrácie všetkých podielov vo vlastníctve jediného spoločníka stane sa spoločnosť s r. o. iba jednočlennou a to vo variante prevodu obchodného podielu, alebo prechodu obchodného podielu v dôsledku smrti spoločníka fyzickej osoby alebo zániku spoločníka právnickej osoby.

Podľa ustanovení § 105a Obchodného zákonníka, spoločnosť s jedným spoločníkom nemôže byť jediným zakladateľom alebo jediným spoločníkom inej spoločnosti. Fyzická osoba môže byť jediným spoločníkom najviac v troch spoločnostiach.

Uvedené ustanovenie, ktorým sa vlastne zaviedol tzv. zákaz reťazenia jednoosobových spoločností s r. o., bolo doplnené do Obchodného zákonníka jeho novelou zákonom č. 500/2001 Z. z. s účinnosťou od 1. januára 2002. Vzhľadom na vyššie uvedené bolo reakciou na potrebu transpozície Smernice 89/667/EHS do slovenského právneho poriadku a snahou o jeho prispôsobenie EÚ.

V súvislosti s určitými negatívnymi javmi v hospodárskom živote, ako je špekulatívne zakladanie obchodných spoločností, prelievanie kapitálu medzi nimi a poškodzovanie veriteľov, napokon došlo k uzákoneniu určitých obmedzení možnosti zakladania spoločností s ručením obmedzeným opakovane tými istými osobami.¹⁸

Pre úplnosť je potrebné uviesť, že znenie § 105a obsahovalo aj iné obmedzenia a to v ustanoveniach ods. 2 a ods. 3, ak na spoločnosť, ktorá má jedného spoločníka, bol vyhlásený konkurz, môže táto osoba založiť ďalšiu spoločnosť najskôr po uplynutí jedného roku od vyporiadania záväzkov, ktoré sa viažu na majetok podliehajúci konkurzu podľa právoplatného rozvrhového uznesenia súdu. Ak k úpadku alebo k predĺženiu, ktoré je

¹⁷ § 105 ods. 2 Obchodného zákonníka v znení neskorších predpisov.

¹⁸ HANES, D. (2002), Spoločnosť s ručením obmedzeným v novej právnej úprave. Edícia praktické príručky, Bratislava: Iura Edition, 2002, s. 39.

dôvodom na podanie návrhu na vyhlásenie konkurzu, došlo úmyselným konaním preukázaným právoplatným rozhodnutím súdu, ten, kto úmyselné konanie spôsobil, môže založiť ďalšiu spoločnosť najskôr po uplynutí desiatich rokov od vyporiadania záväzkov zaniknutej spoločnosti. Uvedené ustanovenia ods. 2 a 3 § 105a Obchodného zákonníka, boli nakoniec zrušené jeho novelou č. 87/2015 Z. z. a to s účinnosťou od 1. 1. 2016.

Zákaz reťazenia v slovenskom právnom poriadku platí jednak pri zakladaní spoločnosti s ručením obmedzeným, ako aj po jej založení v prípade sústredenia všetkých podielov do vlastníctva jediného spoločníka, bez ohľadu nato, či ide o fyzickú, alebo právnickú osobu. Pred zápisom spoločnosti s ručením obmedzeným do obchodného registra registrový súd musí preveriť, či jediný zakladateľ tejto spoločnosti, ktorým je s.r.o., má viac spoločníkov. K návrhu na zápis spoločnosti do obchodného registra sa v tomto prípade prikladá písomné vyhlásenie spoločnosti s ručením obmedzeným, ako jediného zakladateľa novej s.r.o., že má viac ako jedného spoločníka. Ak počas trvania spoločnosti bude porušený zákaz reťazenia, môže súd spoločnosť s r. o. zrušiť na návrh alebo aj bez návrhu ex offa.¹⁹

Spoločnosti s r. o. s jediným spoločníkom existujúce do dňa 31. 12. 2002 mali povinnosť podľa ustanovení ods. 24 § 768c Obchodného zákonníka dať do súladu svoje právne pomery s platným právnym stavom do 31. 12. 2004 a to pod sankciou zrušenia všetkých spoločností, v ktorých je porušenie obmedzenie reťazenia v ustanoveniach § 105a. Uvedené obmedzenie sa týka len spoločníka, ktorý má právnu formu spoločnosti s r. o. Akciová spoločnosť s jediným akcionárom môže byť zakladateľom ako aj spoločníkom viacerých spoločností s r. o. v postavení jediného zakladateľa alebo jediného spoločníka.

Ďalšie obmedzenie z vyššie uvedených ustanovení vyplýva pre fyzické osoby ako spoločníkov v spoločnostiach s r. o. Fyzická osoba môže byť jediným spoločníkom najviac v troch spoločnostiach s r. o. Pri zápise takejto spoločnosti do obchodného registra dodržiavanie tohto obmedzenia vyplýva z ustanovenia § 7 ods. 3 písm. e) zákona o obchodnom registri v znení neskorších predpisov, s tým, že súd pred prvým zápisom spoločnosti s r. o. preveruje, či fyzická osoba, ktorá je jediným zakladateľom nie je jediným zakladateľom spoločnosti vo viac ako dvoch spoločnostiach s r. o. K návrhu na zápis spoločnosti do obchodného registra sa predkladá písomné vyhlásenie fyzickej osoby, že nie je jediným spoločníkom vo viac ako dvoch spoločnostiach s r. o. Aj v tomto prípade sa na preukázanie týchto skutočností prikladá písomné vyhlásenie fyzickej osoby ako zakladateľa.

¹⁹ PATAKYOVÁ, M. a kol. (2010), Obchodný zákonník. Komentár 3. vydanie, Praha: C. H. Beck, str. 312.

Rovnako, ak fyzická osoba ako jediný spoločník v troch spoločnostiach, nadobudne postavenie jediného spoločníka v ďalšej spoločnosti s r. o., môže súd aj bez návrhu rozhodnúť o zrušení spoločnosti. Zákaz fyzickej osoby nadobudnúť postavenie jediného spoločníka vo viac ako troch spoločnostiach sa týka len spoločnosti s r. o. Ustanovenia § 105a preto nezakazujú fyzickej osobe nadobudnúť postavenie jediného akcionára vo viac ako troch spoločnostiach.²⁰

Dôležitou právnou otázkou je otázka cezhraničného pôsobenia slovenskej právnej úpravy. Pri interpretácii uvedených reštrikcií je potrebné dodržiavať ustanovenie Obchodného zákonníka o princípe reciprocitu pri zahraničných zakladateľoch (24 ods. 3 Obchodný zákonník). Opačný dôsledok by nastal v prípade akcentovania teritoriálnej a osobnej pôsobnosti Obchodného zákonníka, s ktorej by vyplývalo, že ustanovenia § 105a sa majú aplikovať len na spoločnosti s r. o., ktoré status právnickej osoby nadobudli zápisom do obchodného registra vedeného niektorým z registrových súdov na území Slovenskej republiky, a teda, že sa tieto ustanovenia netýkajú zahraničných zakladateľov. Z gramatickej, logickej i systematickej interpretácie zákonného ustanovenia vyplýva, že sa predmetná úprava nemá aplikovať na inú právnu formu, ako na spoločnosť s r. o.²¹

Záver

Problematiku jednoosobových s. r. o. je aktuálnou právnou otázkou, keďže spoločnosť s r. o. je najviac využívanou právnou formou obchodnej spoločnosti na Slovensku, a preto sa s ňou často stretávame. Pre jednotlivca je možnosť založenia takej formy spoločnosti, v ktorej neručí za záväzky spoločnosti svojím súkromným majetkom, podstatne výhodnejšia, najmä v porovnaní so situáciou, kedy by bol živnostníkom a ručil by za záväzky svojej firmy celým majetkom, vrátane jeho súkromného majetku.

Smernica 2009/102/ES na jednej strane stanovuje implementáciu jej ustanovení do právnej úpravy členských štátov EÚ a tým aj existenciu spoločností s r. o. iba s jediným spoločníkom. Dispozitívne ustanovenia uvedenej smernice rovnako umožnili členským štátom vo svojom zákonodarstve zakázať tzv. reťazenie, alebo ho výrazne obmedziť. No

²⁰ PATAKYOVÁ, M. a kol. (2010), Obchodný zákonník. Komentár 3. vydanie, Praha: C. H. Beck, str. 312 – 313.

²¹ KUBIČEK P. MAMOJKA M., PATAKYOVÁ M. (2010), Obchodné právo, Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta 2010, s. 148 – 149.

v tejto súvislosti v rámci skúseností so slovenských právnych podmienok môžeme vysloviť určitú pochybnosť nad jej reálnymi výsledkami.

Práve zákaz reťazenia sa môže obísť tak, že sa založí jednoosobová spoločnosť s r. o., s ktorou následne spoločník založí komanditnú spoločnosť. Jednou z možností ako sa vyhnúť zákazu reťazenia je, že jednoosobová spoločnosť s r. o. založí komanditnú spoločnosť (ďalej iba k. s.), ktorej bude komplementárom a jej jediný spoločník fyzická osoba bude komanditistom. Komanditista splatí svoj vklad obchodným podielom v spoločnosti s r. o. Obchodný zákonník totiž nevyžaduje, aby vklad do spoločnosti bol pre ňu aj hospodársky využiteľný, obchodný podiel môže byť predmetom vkladu do inej spoločnosti. Splatením vkladu komanditistu obchodným podielom v spoločnosti s r. o. vzniká situácia, keď spoločnosť s r. o. je komplementárom k. s. a tá istá k. s. je jediným spoločníkom spoločnosti s r. o.²²

Rovnako zákaz reťazenia možno obísť aj tak, že fyzická osoba spolu s ďalšou spoločnosťou s r. o., v ktorej je jediným spoločníkom založia ďalšiu spoločnosť s r. o. Síce je splnená podmienka, že nejde o jednoosobovú spoločnosť s r. o. a má dvoch zakladateľov, no výsledkom je, že tá istá fyzická osoba kontroluje a vlastní zakladateľskú jednoosobovú spoločnosť s r. o., ale fakticky aj novozaloženú spoločnosť s r. o.

Zo širších súvislostí je teda na mieste otázka, či zákaz reťazenia naozaj výrazne prispel k zvýšeniu právnej istoty veriteľov k vymožiteľnosti svojich pohľadávok a v prípade štátu v možnosti zásadného zníženia možných daňových únikov.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Monografie a učebnice:

DĚDIČ, J., ČECH, P. (2004), *Evropské právo společností*, Praha: Bova Polygon, ISBN 80-7273-110-6, s. 521, s. 546.

HANES, D. (2002), *Spoločnosť s ručením obmedzeným v novej právnej úprave*. Edícia praktické príručky, Bratislava: Iura Edition, 2002, ISBN 808-90-4734-3, s. 39.

HODÁL, P.; ALEXANDER, J. (2005), *Evropské právo obchodních společností*, Praha: Linde Praha, ISBN 80-7201-520-6, s. 31.

²² Baňacká, L. (2009), *Obchodný podiel v jednoosobovej spoločnosti*. In *Justičná revue*. roč. 61, č. 2, s. 219.

KARAS, V.; KRÁLÍK, A. (2012), Právo Európskej únie, Praha: C. H. Beck, ISBN: 9788071792871, s. 170.

KUBIČEK, P.; MAMOJKA, M.; PATAKYOVÁ, M. (2010), Obchodné právo, Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave Právnická fakulta 2010, ISBN 978-80-7160-225-5, s. 148 – 149.

PATAKYOVÁ, M. a kol. (2010), Obchodný zákonník. Komenár 3. vydanie, Praha: C. H. Beck, ISBN 978-80-7400-314-1, str. 312.

PELIKÁNOVÁ, I., ČERNÁ, S. a kol. (2006), Obchodní právo. Společnosti obchodního práva a družstva. II. díl, Praha : ASPI, a.s., ISBN 807-35-7149-8, s. 224.

Periodiká a zborníky:

BAŇACKÁ, L. (2009), Obchodný podiel v jednoosobovej spoločnosti. In Justičná revue. roč. 61, č. 2, ISSN 1335-6461, s. 215-224.

DĚDIČ, J. – ČECH, P. 2005. Znovu k zákazu řetezení společností s ručením omezeným. In Právní rozhledy. roč. 13, č. 20, ISSN 1210-6410, 2005, s. 747.

Právne predpisy:

Dôvodová správa k zákonu č. 500/2001 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.

Dôvodová správa k návrhu SMERNICE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY 2009/102/ES zo 16. septembra 2009 v oblasti práva obchodných spoločností o spoločnostiach s ručením obmedzeným s jediným spoločníkom.

Dvanásť smernica Rady v oblasti práva spoločností č. 89/667/EHS o obchodných spoločnostiach s ručením obmedzeným s jediným spoločníkom dňa 21. decembra 1989.

Konsolidované znenie Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

SMERNICA EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY 2009/102/ES zo 16. septembra 2009 v oblasti práva obchodných spoločností o spoločnostiach s ručením obmedzeným s jediným spoločníkom (kodifikované znenie).

Vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 25/2004 Z. z. ktorou sa ustanovujú vzory tlačív na podávanie návrhov na zápis do obchodného registra a zoznam listín, ktoré je potrebné k návrhu na zápis priložiť.

Zákon č. 109/1964 Zb. Hospodársky zákonník v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 500/2001 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 530/2003 Z. z. o obchodnom registri a o zmene a doplnení niektorých zákonov.